

ds. Oane Reitsma

tekst: Lucas 6, 39-49

(eerste lezing: Jeremia 7,1-11)

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Vandaag ronden wij de Veldrede van Jezus in het evangelie van Lucas af – u weet nog wel: diezelfde rede die bij Matteüs Bergrede heet, maar bij Lucas komt Jezus dichtbij, Hij komt de mensen op de huid.

‘Zalig de armen’, zo begon Hij, ‘en wee de rijken’. Hij richt zich dus tot beide groepen, waarbij het waarschijnlijk ook letterlijk om de armen in die tijd ging. En vorige week zagen wij dat ‘keer wie je op de wang slaat ook de andere wang toe’ niet te maken heeft met dat je je té lief en kwetsbaar moet opstellen, maar dat je die ander een spiegel voorhoudt: besef je wel wat je doet! Jezus is hier venijniger dan het op het eerste gezicht lijkt.

Nu is het een hachelijke zaak om de misschien wel beroemdste en mooiste preek van Jezus in drie stukken op te knippen, omdat alles met alles te maken lijkt te hebben. Zo is het onduidelijk waar we de tekst van vandaag precies moeten laten beginnen (en ook eindigen trouwens, maar laat ik bij het begin beginnen).

Het eindigde vorige week met: ‘Geef en je zal gegeven worden; een goede, stevig aangedrukte en overvolle maat, want de maat die je voor anderen gebruikt, zal ook voor jullie gebruikt worden’. Mèt andere woorden: wat wij met de mensen om ons heen vóór hebben wordt hier direct verbonden met wat God met ons voorheeft. Dat wordt eerst neergezet: het geloof doet een beroep op ons. Het vraagt om volledige toewijding; niet halfslachtig of een beetje: ja zeggen en ja doen! En dan volgen er vijf kleine gelijkenissen. Of eigenlijk zijn het niet meer dan korte metaforen. Beelden, die iets nader uitgewerkt zijn. Gelijkenissen die we óók in het evangelie van Matteüs vinden, hoewel ze daar vaak in het kader van de ruzies tussen Jezus en de Farizeeën voorkomen, en hier bij Lucas niet. Lucas richt zich op een breder publiek: op wie het maar wil horen. En nóg een ding valt op: op het eerste gezicht is de samenhang tussen deze vijf uitspraken niet altijd helder. Ik sluit zelfs niet uit dat de redacteur van het Bijbelboek Lucas ze heeft samengevoegd van de verschillende plekken waarop we ze bij Matteüs vinden, en heeft samengezet aan het eind van Jezus’ grote toespraak, gewoon, om ze niet verloren te laten gaan. Omdat ze té waardevol waren, maar in Lucas’ andere context niet helemaal de rol meer hebben die ze hadden.

Ik denk dat we ze het dichtst op de huid komen als wij ze verbinden met vergelijkbare passages in het evangelie van Lucas zelf. En die zijn er. Laat ik mijn uitleg vandaag doen in vijf preekjes in een notendop.

1. Kan de ene blinde de andere blinde leiden?

Het is helder dat het hier niet over blinden als zodanig gaat, maar over mensen die ‘geestelijk’ blind zijn. Die niet zien waar het om draait in dat Koninkrijk van Jezus.

Van de week zagen we in Vietnam de ontmoeting tussen een leider van een land die zichzelf luxegoederen laat verschepen vanuit Rusland, en zijn bevolking bijkans laat verhongeren, of in ieder geval zwaar onderdrukt. En de leider van wat wij als het machtigste land ter wereld zien, zegt over deze dictator: ‘*He is a great leader, he is a good guy.*’ En probeert hem te verleiden met miljardendeals. De één heeft alleenheerschappij en macht voor ogen, de ander geld. En dat bestuurt de wereld. De ene blinde leidt de andere. Blind, leer ik van Lucas, omdat er géén oog is voor de menselijkheid, voor mensenrechten, voor liefde en barmhartigheid. Maar voor macht en geld.

Dàn gaat het bij Lucas anders: een blinde bedelaar langs de weg in Jericho – 12 hoofdstukken later – vraagt Jezus: ‘maak mij weer ziende!’ En Jezus zegt: ‘uw geloof heeft u behouden.’ Met andere woorden: geloven in dat Koninkrijk waar armen tot hun recht komen, dán ben je ziende; zie je waar het om draait.

Nu is het makkelijk om het weg te projecteren en de wereldpolitiek als voorbeeld te gebruiken. Laten we het dichter bij huis halen.

2. Een leerling staat niet boven zijn leermeester.

Jezus' leer is van een radicaliteit die er niet om liegt. Hoofdstuk 14: ‘wie niet met zijn vader en moeder, vrouw, kinderen, broers en zusters breekt, ja zelfs met zijn eigen leven, kan niet mijn leerling zijn.’ ‘Wie niet afstand doet van al zijn bezittingen, kan niet mijn leerling zijn.’

De belangrijkste van deze is denk ik ‘breken met je eigen leven’. Het gaat er niet om dat je letterlijk geen contact meer mag hebben met je ouders en familie, integendeel. Het gaat om een volledige omkeer. Niet half. Om een – ik heb het al eerder genoemd – principieel andere levenshouding. Als we ons niet omkeren, wordt het niks met dat Koninkrijk en met onszelf.

Maar wij zijn mensen en vallen zo makkelijk terug in oude patronen. Niemand heeft het nog zo radicaal kunnen uitleven dan onze grote Voorganger zelf. We komen daar zo nog even over te spreken, want hier zit meer achter. ‘Pas als iemand zich alles eigen heeft gemaakt, zal hij de gelijke zijn van zijn leermeester’.

3. Waarom kijk je naar de splinter in het oog van je broeder of zuster, terwijl je de balk in je eigen oog niet opmerkt?

Opvallend is dat deze eerste drie uitspraken gaan over hoe de één zich tot de ander verhoudt. Het gaat dus om menselijke verhoudingen, dat is moraal en ethiek. Een splinter in het oog van de ander zien is een oordeel hebben over die ander. Je vindt zo snel iets over een ander. Maar, is de confrontatie hier: ben je zelf een haar beter? Het gaat er juist om oog te hebben voor de ander in positieve zin. Dit evangelie begint ermee, als Maria zingt dat God oog voor haar had, zijn kleine dienaar. ‘Elkaar zien’, dat moet geen (be)oordelende blik zijn, maar een liefdevolle blik, open naar elkaar toe. En daarom breng ik deze spreuk in verband met Lucas 11, waar Jezus zegt: ‘Het oog is de lamp van het lichaam. Als je oog helder is, is je hele lichaam verlicht.’

Deze drie spreuken: (1) oog hebben voor de geestelijke wereld, voor de boodschap van het koninkrijk; (2) je niet boven anderen stellen, maar een radicale nieuwe levenshouding aannemen en (3) niet-oordelend, maar met open vizier en heldere blik de wereld in kijken, leidt dan automatisch tot de vierde spreuk:

4. Elke boom kun je aan zijn vruchten kennen.

Aan distels, die met stekels!, groeien geen zoete vijgen, en aan een struik met dorens geen sappige druiven. Distels hebben dezelfde hoogte als vijgenbomen. En de bramen van de doornstruiken lijken eerst op het begin van een druiventros. Toch haalt niemand het in zijn hoofd om tussen de stekels door zoete vruchten te zoeken. Met andere woorden: het gaat om je hart. Om hoe je je opstelt. Dat je in de schatkamer van je hart het goede bewaart.

Zo sluit Jezus zijn Veldrede af. Met adviezen voor een goed leven. De kracht van het goed-zijn. De roep om innerlijke omkeer. Het oordeel vóór je houden: kijk eens naar jezelf!

Maar dit alles niet zonder het perspectief van het Koninkrijk. Het zijn geen regels om het moeten zelf. Je moet zus en zo. Het zijn wijsheden die ons in de vrijheid zetten. Want:

(5. Hij lijkt op iemand die bij het bouwen van zijn huis een diep gat groef en het fundament op rotsgrond legde.) Wie zich bezighoudt met deze materie. Wie nu en dan verder denkt dat het momentane en materiële. Wie de diepte zoekt en zich door de liefde laat corrigeren; die bouwt zijn huis op rotsgrond. “En de regen stroomde neer en de vloed kwam op en het huis op de rots stond vast.” De kerk is één van de plekken waar wij die verhalen levend proberen te houden. ‘Ik heb de kerk niet nodig om te geloven,’ hoor ik – ook in het pastoraat – nog wel eens. Ik zal niet zeggen dat u naar de kerk móét gaan. Ik zal de eerste zijn om te erkennen dat je op andere plekken óók inspiratie kunt vinden. Maar (ook) hier bevestigen we onszelf niet, maar *proberen* we ons

te laten gezeggen door dat verhaal dat zo anders is dan de wereld ons vaak aanzegt, zo anders dan we zelf vaak geneigd zijn te zijn.

Tot slot: in alle evangeliën zit een 'knik'. Jezus is een rondreizend preker en genezer en lijkt op ieder moment de komst van dat Koninkrijk te verwachten. Maar ineens komt er een kentering. Ineens gaat het richting Jeruzalem, ineens zijn kennelijk onvermijdelijke dood tegemoet. Het was er tot nu toe niet, in de verhalen die we sinds kerst lezen.

Die ommekeer in het verhaal beleven wij deze week mee: woensdag begint de 40-dagentijd. Gaan we als kerk (wereldwijd ook) een héle andere tijd in. Het maakt dat preken over liefde, goedheid, vrede en gerechtigheid niet vrijblijvender of waardeloos. Het maakt het alleen maar serieuzer, ernstiger, levensnoodzakelijker.

En dàt zien wij in de wereld om ons heen. Het is niet een vrijblijvend geloof in die liefde. Het is noodzakelijk en broodnodig.

In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

lied 841

Deze preek is gepubliceerd op <http://pgenschede.nl/preken>

Gelieve deze preek alleen voor persoonlijk gebruik aan te wenden, en niet zonder overleg met de auteur voor verdere publicatie of verkondigingsdoeleinden te gebruiken.